

Здраве и болест в античния свят

13 лекции, 26 уч. часа = 1 кредит

Какво е значението на здравето и болестта в античната култура? Как се говори за здраве и болест, и какви асоциации будят, как се възприема и усеща здравето, болното, здравословното и болестотворното не само в рамките на античните медицински и философски трактати, но и в самия въображаем свят на античния човек. Какви са рисковете за здравето и в каква среда живее античният човек, в какво вярва и към какво е скептичен.

Настоящият модул е насочен към студенти от медицинските специалности, които искат да придобият по-широкоспектърна представа за културата, медицината и болестите в античния свят.

Модулът се фокусира върху съвкупност от антични теории, концепции и данни, обвързани със здравето и болестта като социокултурни феномени. Прегледът на темите, застъпени в този курс, цели да привлече вниманието и разгърне познанията на студентите за определени аспекти от ежедневието на античния човек, обвързани с полето на медицината. Всяка една от лекциите разглежда отделни проявления на даден феномен не само от гледна точка на рационалното, научно мислене в древността, но и от гледна точка на въображаемия свят, изкуството и културата. За целта на нашите занимания с древността ще коментираме отделни понятия, концепции и културни феномени чрез помощта на разнообразни данни, извори, откъси и изображения от всички сфери на античната култура, изкуство и литература.

Теми на лекциите

1. Що е здраве? Антични разбирания и концепции за здраво и нездраво. Граници между здраве и болест. Теории, обвързани със здравето, болното, уродливото тяло. Съвременни дефиниции за здраве и патология. Дефиниции според други медицински практики.

2. Здраве, болест и религия - божества, обвързани с лечението в гръко римския пантеон персонификации на божествения лечител; култови практики от античността - медицински центрове, храмова медицина - асклепиони, ритуали, жреци и посетители ; медицина и суеверие - божествена етиология на болестта; божественият гняв и лечителят в Омирови поеми

3. Етиология на болестта - антични разбирания за нездравото; причини за болести - рационални и ирационални - божественият гняв, ендемична причина, теории за заразата и преносители на зараза - теорията за миазмата и др.; данни и описания на чуми и епидемии

4. Аспекти на хигиената в античния свят - градско планиране, архитектура и хигиена в античния град; канализация и отпадни води, влияние на околната среда; римските тоалетни; колко здравословен е градът - сведения за градската действителност в древен Рим; опозицията между градския и селския начин на живот; здравословни и нездравословни места

5. *Corpus et dissectio* - исторически сведения за дисекционни практики в античността; научни корени на анатомията и физиологията; Александрийският музейон и научната революция; анатомичният поглед и тялото като машина; Гален, Галеновия доктор и анатомията като театър

6. Медицина и диета - античната диететика като медицинска дисциплина; теории за храносмилането, влиянието на отделни храни и напитки; сведения за диетата на античните хора; идеята за здравословното хранене като ключов елемент на здравословния режим; Питагор и вегетарианството

7. Свободно време, спорт и забавления - палестрата като социален феномен; култът към атлетичното тяло; римският *otium* и *negotium*; здравословни и нездравословни практики и занимания според римските лекари; забавления и игри за масите; римските бани - антични молове - като социокултурен феномен; мястото на балнеотерапията и спа центрите в медицинските практики

8. *Mens sana in corpore sano* - мястото на душата в античната медицинска мисъл; кардиоцентризъм и енцефалоцентризъм; връзката между тялото и душата - античната физиогномия и личностни темпераменти; антични разбирания за душевните болести и практики, обвързани с тяхното лечение

9. *Oculi mentis* - културни и философски концепции за сетивата; теории за зрението и ролята на окото - екстрамисионна и интромаисионна теория; ролята на очите в суеверни вярвания и символиката им в културата и литературата; възприемането на цветовете и тяхната символика;

10. Секс и сексуално поведение - античният култ към сексуалността и плодородието - култови и религиозни практики; табута, регулации и социални норми, обвързани със сексуалното поведение; мъжката и женската сексуалност, хомосексуалност и бисексуалност; сексуално здраве, антични методи за контрацепция; венерически болести

11. Репродукция и раждане в древността - теории за възпроизводството, функцията на репродуктивните органи и семето; антични трактати по гинекология и първите гинеколози; раждането като културен феномен, ролята на акушерката; патологии и рискове, обвързани с бременността и раждането в древността

12. Античната *materia medica* - фармакогнозия и фармакология в античността; употребата на растителни дроги, лечебното въздействие на растенията; лекари-фармаколози от античността; растения, магия и отровителство; сведения за магически и окултни практики от античността

13. Болестта като метафора в изкуството - мотиви за определени болести в античната литература; любовното страдание като болест в античната поезия; здрава и нездрава реторика; болестта в античната иконография - изобразяването на недъгави тела и малформации - пигмеи, джуджета; хермафродитизъм и хибридни създания

Изготвил: М. Петрова